

Kalek

Kraj: Ústecký

Správní obvod: Chomutov

Nadmořská výška: 700 m n. m.

Počet obyvatel: 263

Adresa URL: www.obeckalek.cz

Okres: Chomutov

GPS souřadnice: 50.577729N, 13.321954E

První pís. zmínka: 1555 (468 let)

PSČ: 431 32

Historie obce Kalek

O vzniku Kalku se nám bohužel nedochovaly žádné zprávy. Víme však, že na místě dnešní obce původně stálo několik stavení dřevorubců a uhlířů. Pozdější osídlení této oblasti je pak spojeno s těžbou a zpracováním železných rud. První dochovaná zmínka o obci pochází z roku 1555. V této době zde stával hamr na výrobu plechu, železná ruda zpracovávaná v tomto hamru byla pravděpodobně dobývána přímo v místě. Vypovídají o tom uzavřené štoly, kterými je protkán kopeček, na němž dnes stojí kostel.

Původně mělo území obce dva názvy - Langenhart a Kalch. Název "Langenhart" nejspíše označoval pouze několik domků mezi Kalkem a Boleboří. V 17. století byl nakonec druhým názvem vytlačen úplně. Název Kalch během let neprodělal žádné výraznější změny, objevují se tak pouze tvary jako Kalk či Kalich, český název Kalek je odvozen od vápenky, která zde byla dlouhou dobu v provozu (jemnozrnný vápenec, který se zde těžil, byl dodáván k hutnění železných rud).

V 16. století patřil Kalek k panství Červený Hrádek. Ves měla v této době školu, fungoval zde železný hamr a již zmíněná vápenka, obyvatelé obce byli protestantsky zaměřeni. Na konci 16. století zde byli již také 2 mlýny. Ves v této době prosperovala a těšila se poměrně velkému významu. Roku 1588 se stal majitelem červenohrádeckého panství Jiří Popel z Lobkovic, který v Kalku jakožto zarytý odpůrce protestantů okamžitě zavedl přísnou rekatolizaci. Kvůli ní se řada zdejších obyvatel raději odstěhovala do Saska, lidé co zůstali, se z donucení stali katolíky. Časem se do vsi začali přistěhovávat další katolíci, byla zde tedy postavena dřevěná kaple, ve které sloužil mše kněz z Boleboře.

Příchod třicetileté války pro Kalek znamenal pohromu. Roku 1619 ves poničilo procházející Mansfeldovo vojsko, o rok později ji vyplenily bavorské oddíly a dříve než se obec mohla z utrpených ztrát vzpamatovat, jí další ránu zasadila vojska Švédská. Po skončení války byl v obci pouze jeden mlýn a mimo provoz byl také zdejší hamr. Časem se však zdejší život vrátil do starých kolejí a ves se ze všech útrap zotavila. O zlepšení situace svědčí i nová školní budova, postavena na počátku 50. let. V polovině 17. století se zdejší obyvatelé živili především chovem dobytka a výrobou šindele a sudů.

Roku 1702 byla v Kalku dokončena výstavba prvního kamenného kostela (sv. Václava). Ten nechal postavit tehdejší majitel panství hrabě Ferdinand Maxmilián Hrzán z Harasova. V roce 1748 byl v obci opět uveden do provozu hamr. Železo se již však nezískávalo ze zdejších ložisek, ale bylo kupováno odjinud. O rok později byla do Kalku přestěhována načetínská železárna. Roku 1753 nechal další majitel panství - Jindřich z Auersperku - v obci postavit faru. Jindřichův syn zde pak dal roku 1766 vybudovat lovecký zámek v barokním slohu.

Rok 1770 je v historii Kalku zapsán černým písmem. V tomto roce totiž Krušné hory postihla velká bída.

Podniky v okolí neprosperovaly, v kraji zavládl hlad, ke kterému se navíc přidal tyfus. Na přelomu roku 1770-1771 ve vsi zemřela řada lidí hladem. Ještě roku 1771 však panství koupil Jan A. z Rottenhanu, kterému se podařilo bídu ukončit a jeho syn Jindřich F. Rottenhan pak v obci a nejenom v ní odstartoval období velkého rozvoje. Nejprve se ujal zdejší neprosperující železářny, kterou přebudoval na velký podnik, prodávající své výrobky až do Prahy. V Kalku i okolních obcích pak na železářnu navázala také výroba hřebíků. Díky Jindřichovi byla v kalku dále založena výroba hraček a dřevěného zboží, roku 1784 pak na jeho popud založil červenohrádecký lesmistr Josef Hein "dřevosoustružnickou" továrnu, která byla svými výrobky přímo proslavená. Po smrti zakladatele tento podnik koupil sám Rottenhan a hned jej rozšířil o další 3 soustruhy, zvýšil tak i počet jeho zaměstnanců. Na konci 18. století zažíval Kalek skutečný rozvoj. Nacházely se zde 2 vysoké pece, 3 válcovny tyčí, hamr na nářadí, roku 1818 pak nechal nový majitel zdejší továrny - Jan Ferdinand Enzmann - vybudovat náhon vody na mlýnská kola a postavil další 4 soustružny. Dále rozšiřovány byly také zdejší železářny, od roku 1832 jim byla také podřízena železářna v Kovářské, kterou koupila jako součást přísečnického panství další majitelka panství, dcera Jindřicha z Rottenhanu Gabriela, provdaná za hraběte Buquoye. Pro urychlení dopravy mezi oběma železářnami byla roku 1834 z Kovářské do Přísečnice a dále do Kalku vybudována silnice. Obyvatelé Kalku se téměř vůbec nezabývali zemědělstvím. Chod celé obce byl podřízen provozu železářny, ve které pracovala více jak polovina zdejších obyvatel. Potřebné potraviny obci dodávala vrchnost, obilí se mlelo v panském mlýně a u železářny v Kalku byla zřízena pekárna. Roku 1841 byl ukončen provoz místní výroby hraček, což bylo důsledkem dlouhodobého poklesu odbytu zboží, který byl způsoben rozvojem řady podobných soustružen v okolí.

V polovině 19. století žilo v Kalku na 840 obyvatel. O velkém rozvoji a prosperitě obce v této době svědčí její růst - za posledních 60 let se rozrostla téměř o jednu třetinu, k roku 1846 zde tedy bylo již 92 domů. Sommerova topografie uvádí, že zde byl kostel, fara, zámek, zájezdní hostinec a další 2 hospody, hájovna, 4 mlýny, vápencový lom a železářny. Nacházela se zde také c.k. hraniční celnice. Obec měla i svého lékaře. V této době začala být prováděna umělá obnova lesa - v obci byla zřízena lušτίrna semen a zakládaly se školky.

Druhá polovina 19. století přinesla Kalku řadu změn a novinek. V roce 1846 zde byla otevřena nová školní budova, později (v roce 1874) byla škola rozšířena na trojtřídku. V roce 1850 nastala pro ves významná správní změna - v tomto roce se Kalek totiž stal samostatnou obcí. V roce 1866 zde byl otevřen poštovní úřad, o čtyři roky později byla v obci zřízena také samostatná četnická stanice. Změny, které Kalek v druhé polovině 19. století zažíval, však nebyly pouze dobré. Od 50. let se začaly zdejší železářny potýkat se závažnými problémy, jejich situace byla stále horší až byl roku 1874 zastaven provoz. Většina podniku pak byla demontována a v jeho zbývajících částech byla zavedena výroba smaltového a hliníkového nádobí, železných pokojových kamen a dalšího zboží. Bývalí zaměstnanci železáren se tak museli zacvičit na novou práci, k tomuto účelu sem byli pozváni cizí dělníci z Čech a Polska. Podniku se však příliš nedařilo a roku 1914 byl jeho provoz opět zastaven. I přes nepříznivou situaci železáren se zde však podnikání a výroba přeci jenom rozvíjela - v roce 1885 byla v Kalku založena výrobná dřevěných hraček, mimo ní se v obci také vyráběla dřevitá vlna, lidé se živili i domácí výrobou dřevěného zboží a hřebíků. V roce 1897 byl do obce zaveden telegraf a telefon. V této době v obci také fungovala řada spolků - např. sbor dobrovolných hasičů, podpůrný nemocenský a pohřební spolek, mužský pěvecký spolek, zemědělský spolek, družstvo Collectiv či spolek veteránů. První světová válka se v Kalku nijak dramaticky neprojevila - zužovaly ho stejné problémy jako všechny

okolní obce. Obyvatelé strádali nedostatkem jídla, byly zavedeny potravinové lístky a přiděly se stále zmenšovaly, zásobování vázlo a mnoho zboží se stávalo nedostupným, podobně tak bylo i s oblečením apod. V průběhu války byl také velký útlum zdejší výroby. Po skončení války a po vyřešení národnostních problémů mezi Čechy a Němci, které v Čechách a převážně v pohraničí po válce vznikly, se život v obci poměrně rychle vrátil do starých kolejí. Již v roce 1922 zde začala fungovat firma Ebupek, vyrábějící kartáče a štětce, o dva roky později zde byla zřízena také továrna na dřevěné výrobky. Koncem 20. let pak zdejší výrobní hraček změnila své výrobní zaměření na výrobu domácího a kuchyňského nářadí a takto prosperovala až do roku 1960, kdy se opět vrátila k výrobě hraček. V roce 1931 byla do celé vsi konečně zavedena elektřina. Před tímto rokem zde bylo pouze 10 generátorů, vyrábějících elektřinu pro podniky a několik obytných domů.

Třicátá léta přinesla světovou hospodářskou krizi, která dolehla i do Kalku. Navíc se zde v této době začaly horšit česko-německé vztahy mezi obyvateli obce, stále častější konflikty podněcovala především Henleinova nacistická strana. Situace nakonec došla až tak daleko, že v obci začalo docházet k ozbrojeným provokacím ordnerů. Vypuknutí druhé světové války na sebe nenechalo dlouho čekat. V roce 1944 byl v Kalku vybudován pracovní tábor pro české muže, kteří se provinili proti nacistickým zákonům sňatkem s Židovkou. 60 mužů, kteří zde pracovali, bylo umístěno v dřevěných domcích za kostelem. Po skončení války vyvstal velký problém - výrazný pokles počtu obyvatel způsobený odsunem německého obyvatelstva. Kvůli němu byla málem zrušena zdejší pila, na jejíž provoz zde zkrátka nebyl dostatek pracovní síly. Po odsunu Němců sice proběhlo znovuosídlení obce přistěhovalci z vnitrozemí, Kalek však již nikdy nebyl plně dosídlen. Pila byla nakonec zachráněna - pracovníci začali dojíždět odjinud. Obec se z válečných útrap pomalu vzpamatovávala a lidé se vraceli ke svým každodenním povinnostem. V roce 1957 bylo v Kalku opět otevřeno zdravotnické středisko, do něhož dvakrát týdně dojížděl lékař z Hory Sv. Šebestiána. Pro vytrvalý úbytek obyvatel byl Kalek při územní reorganizaci v roce 1960 sloučen se sousedním Načetínem a Jindřichovou vsí. V roce 1965 byla zrušena zdejší výrobní hraček a závod převzaly Sč. Státní lesy Teplice, v Kalku pak vznikla přidružená dřevařská výroba. O dva roky později byl v obci dokončen veřejný vodovod. V roce 1968 proběhla přestavba zámečku nad kostelem, která jej však slohově znehodnotila. Budova po této rekonstrukci sloužila jako byty zaměstnanců státních lesů, dnes je soukromým majetkem.

